

[1] Ben bé el contrari del que desitges és això que fas ara. Et penses que et prendran per una persona de cultura perquè t'afanyes a comprar els millors llibres, i, en canvi, et va el carro pel pedregar: és precisament així que delates la teva incultura. I, a més, ni tan sols són els millors, els que compres, sinó que et refies de qualsevol que te'ls lloï i ets una ganga per als estafadors en matèria de llibres i un tresor ben llaminer per als marxants. Perquè, ¿com t'ho fas per reconèixer quins són antics i molt preuats, i quins, en canvi, són infames i altrament corruptes, si ho dedueixes de veure'ls arnats i foradats, i prens els cucs¹ per consellers en la teva valoració? ¿Què dimonis hi reconeixes, en ells, d'exactitud o de correcció?

[2] Va, et concediré que siguis capaç de discernir quins va copiar Cal·lí tan bellament o quins va escriure el cèlebre Àtic amb tota cura:² ¿quin profit en treus, de posseir-los, milhomes, si no ets capaç de copsar-ne la bellesa ni et faran mai cap servei, no pas més del que un cec pot gaudir de la bellesa dels noiets? Et mires els llibres amb els ulls esbatanats, per Zeus!, fins a afartar-te'n, i en llegeixes alguns a corre-cuita, amb la vista més avançada que la boca;³ però això no em basta si no saps la virtut

i el defecte de cada text, ni en comprens el sentit de conjunt, o l'ordre de les paraules,⁴ ni quines ha fet servir l'autor segons el model correcte i quines, en canvi, són il·legítimes, espúries i trabucades.

[3] ¿I doncs? ¿Em diràs que ho saps, tot això, sense haver-ho estudiat com jo?⁵ ¿I d'on ho has après? ¿Que has rebut de les Muses un ram de llorer, com aquell famós pastor?⁶ L'Helicó, on conten que s'entretenen les dees, em penso que no l'has sentit ni anomenar mai, tu, i, de fet, els teus entreteniments d'infant no eren pas els mateixos que els meus. Ara bé, per a tu, esmentar les Muses és fins i tot impiu! Elles no es van desdenyar de manifestar-se a un pastor, que era un home feréstec, pelut i massa colrat pel sol; a un com tu, en canvi... però, per la Libanítida!,⁷ ara no em facis esbombar-ho tot de cop: un com tu no l'haurien considerat digne ni d'acostar-se'ls, prou que ho sé, sinó que, en comptes de llorer, amb fulles de murtra o de malva t'haurien engegat a mastegots lluny d'aquells indrets perquè no sollessis l'Olmeu ni la Hipocrene,⁸ on s'abeuren només les ramades sedegoses o les boques pures dels pastors.

No, ni tan sols tu, amb tota la barra i l'atreviment que tens, series tan gosat d'afirmar que has estudiat, o que t'ha interessat mai la intimitat estreta⁹ amb els llibres, o que aquest t'ha fet de mestre o has estat deixeble d'aquell altre.

[4] Però, en canvi, ara esperes que tot s'arreglarà simplement així: comprant molts llibres. Ja pots anar

col·leccionant els de Demòstenes, tots els que va escriure el rètor de pròpia mà,¹⁰ i els de Tucídides, aquells que s'han trobat copiats vuit vegades pel mateix Demòstenes,¹¹ i, en fi, els que Sulla va fer enviar a Itàlia des d'Atenes:¹² ¿què en trauries, de tot això, per adquirir més cultura, encara que hi dormissis ajagut al damunt¹³ o te'ls encolessis al voltant del cos com un vestit? Una mona és una mona, ja ho diu la dita, per més que dugui insígnies daurades.¹⁴ També tu tens sempre un llibre a les mans i llegeixes tothora, però de tot el que llegeixes no hi entens un borrall: ets ben bé com un ase que mou les orelles mentre toquen la lira.

Mira: si comprar llibres fes culte el qui els posseeix, la compra fóra veritablement molt preuada, i tan sols per a vosaltres, els rics, que en compraríeu a la plaça i ens superaríeu a nosaltres, els pobres. I, d'altra banda, ¿qui podria competir en cultura amb els marxants i amb els llibreters, que en tenen i en venen tants, de llibres? Tanmateix, si hi enraones, t'adonaràs que no són pas gaire millors que tu, pel que fa a la cultura, sinó més aviat bàrbars en la parla, com tu, i ximples de pensa, com és natural que ho siguin els qui no saben distingir el que és bell del que és vulgar. I això que tu només posseeixes dos o tres llibres que els has comprat precisament a ells, mentre que ells dia i nit en tenen a les mans. [5] ¿Amb quin profit els compres, doncs? ¿Que et penses que s'instruiran els prestatges, atapeïts com estan d'escrits dels homes de l'antigor?